

рмує у студента розуміння важливості дотримання закону. Також студенти ознайомлюються з питаннями віктимності, показом того, як незнання способів учинення злочинів, правова безтурботність, необґрунтована довірливість тощо призводять до того, що вони стають жертвами злочинних посягань.

Таким чином, виходячи з вищевказаного, ми прийшли до висновків, що важливу роль у набутті теоретичних та формуванні практичних навичок студентів в процесі підготовки їх до соціально-правового захисту населення відіграє тактика та діяльність педагога-правника. Вони можуть скординувати роботу студента, розтлумачити її сутність і порядок проведення, підготувати студента до надання соціально-правової допомоги населенню України. Безумовно вагомим кроком вперед буде злагоджена і систематизована співпраця на регіональному рівні. В умовах сучасності вона активно здійснюється на науковому рівні шляхом проведення тематичних конференцій та симпозіумів, а також обміном практичними навиками та знаннями при написанні посібників, програм, проведеної олімпіад.

¹ Юридичний словник / за редакцією В.Г. Гончаренка. – Ю. : К : «Форум». – 2005. – с. 378.

² Stepanenko Ludmyla. Legal basis of preparation of future psychologists in the context of European integration processes. W: Social and legal protection of people: current challenges [Text]: International scientific and practical conference (Kyiv, November 6, 2014) / Pod Society. ed. prof. O.M.Kotykovoyi and prof. IM Kovchynoyi. – K. : NPU of Dragomanova, 2014. – 44 p.

³ Kovchyna I. Social and educational work of crime prevention in the context of European integration. W: Social and legal protection of people: current challenges [Text]: International scientific and practical conference (Kyiv, November 6, 2014) / Pod Society. ed. prof. O.M.Kotykovoyi and prof. I. Kovchynoyi. – K. : NPU of MP Dragomanova, 2014. – p. 7.

⁴ Ничкало Н.Г. Проблеми педагогічної освіти у діяльності наукових шкіл. Теоретичні та методичні засади розвитку педагогічної освіти: педагогічна майстерність, творчість, технології: Зб. наук. праць / За заг. Ред. Н.Г.Ничкало. – Харків: НТУ «ХПІ», 2007. – 644 с. – С. 80-89.

⁵ Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_021.

УДК: [94+32](498):378.4(477.85)ЧНУ

© *Анатолій Круглашов*
(м. Чернівці)

ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ ТА ПОЛІТИЧНОГО РОЗВИТКУ РУМУНІЇ В ЧНУ: ТРАДИЦІЇ ТА ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ

В статті розглянуто основні тенденції формування румунських студій в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича, відзначено ключові теми досліджень науковців у радянський період та після проголошення Незалежності України. Показані також форми інституціоналізації цього напрямку наукових пошуків, відзначено існуючі проблеми та запропоновані кроки щодо їх вирішення.

Ключові слова: історія та політика Румунії, румунсько-українські взаємини, наукові дослідження.

Anatoliy Kruglashov. Studies of Romanian History and Politics in Chernivtsi Yury Fedkovych National University: traditions and potential for the further advancements. This article considers main trends of Romanian Studies formation in Chernivtsi Yury Fedkovych National University. The text outlines main topics of soviet scholars and post-soviet period as well. New forms of institutionalizing of Romanian Studies are reflected and some measures to make some problems in this field of research proposed.

Key words: Romanian History and Politics, Romanian-Ukrainian relations, research activity.

Antoliy Kruglashov. Studiarea istoriei și dezvoltării politice a României la Universitatea

Natională “Iurii Fedkoviçi” din Cernăuți: tradiții și potențialul dezvoltării. În articol sunt evidențiate principalele tendințe în dezvoltarea studiilor românești în cadrul Universității Naționale „Iurii Fedkoviçi” din Cernăuți, temele-cheie abordate de cercetătorii din perioada sovietică, precum și de după declararea Independenței Ucrainei. De asemenea sunt specificate particularitățile și formele de instituționalizare direcții de cercetare în cauză, sunt evidențiate problemele actuale și propuse modalitățile de soluționare.

Cuvinte-cheie: istoria și politica României, relații ucraineano-române, cercetare științifică.

Вступ. Українсько-румунські відносини спираються на вагому багатовікову традицію, в якій, на наш погляд, переважають позитивні тенденції та численні приклади взаємовпливів і взаємодопомоги. Разом із цими надбаннями, ці стосунки не вільні від певних періодів конфліктності, взаємної недовіри та існування стереотипних упереджень, що зберігають своє значення донині. Існування спірних питань щодо історичної спадщини взаємин двох народів та їх держав, драматичний перебіг становлення міждержавних стосунків України та Румунії наприкінці ХХ сторіччя вимагають зусиль вітчизняних науковців з аналізу витоків і зна-

чення цих проблем, потребують виважених й обґрунтованих пропозицій щодо їх розв'язання.

Між тим, в Україні вивчення як Румунії і Молдови, так і українських взаємин з ними перебуває далеко не в центрі наукової уваги. Періодично до цих питань звертаються науковці, що працюють у Києві, зокрема в Інституті стратегічних досліджень, Інституті політичних та етнонаціональних досліджень імені академіка І. Кураса НАН України, в Одеському національному університеті імені Іллі Мечникова, в Ужгородському національному університеті. Проте не буде перебільшенням відзначити, що відносно цих наукових центрів історичної та політичної науки саме Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (далі – ЧНУ) виступає лідером у вивченні історії та політики Румунії, а також її двосторонніх відносин з Україною.

В цій статті розглянемо основні етапи становлення наукового вивчення Румунії чернівецькими дослідниками, тематичні пріоритети їх наукових пошуків, відзначимо рівень та тенденції апробації наукових досліджень та охарактеризуємо найбільш важливі зусилля з інституціоналізації румунських студій в ЧНУ. Автор також висловить власні міркування відносно якості розвитку цього напрямку досліджень та внесе пропозиції з заходів щодо їх подальшого розвитку та підтримки.

І. Радянський період: ідеологеми та історіографічна спадщина. Осередком вивчення історії Румунії та окремих аспектів її політики в радянському минулому став історичний факультет Чернівецького державного університету. Спадщина цього періоду є достатньо суперечлива. Адже умови, в яких працювали радянські науковці, саме ставлення до наукових досліджень з боку партійних та державних органів були жорстко визначені «партійною лінією», поточними ідеологемами та завданнями, які визначались із союзного центру. Основними завданнями, які ставились перед дослідниками тоді були доказ автохтонності слов'янського населення буковинського краю¹, його історичної належності Україні, в особі УРСР², пошук історичних витоків солідарності та братерства народів СРСР та зумовленості їх єднання навколо російського народу³, апологія благотворного характеру діяльності радянської влади на теренах Чернівецької області, спростування «буржуазних» та націоналістичних фальсифікацій історії краю, України, держав так званої Соціалістичної співдружності, до яких належала й Румунія.

Увага науковців переважно приділялась соціально-економічним відносинам у буковинському регіоні⁴, зокрема в період його входження до Королівства Румунія, де головні акценти ставились на нестерпності становища трудящих, їх експлуатації буржуазно-поміщицькою владою⁵, та наголошувалось на безперервності класової боротьби трудящих проти поневолювачів⁶, звичайно ж, апофеозом якої були перемоги під проводом комуністів. Таким чином, власне румунські сюжети в

цих дослідженнях були переважно похідними від вирішення тих ідеологічно зумовлених завдань, які були спрямовані на ствердження легітимності та докази прогресивності радянської влади порівняно з усіма її історичними попередниками на території як усього СРСР, так і Чернівецької області Української РСР. Увага вивченню власне історії та тогочасним проблемам сусідньої соціалістичної Румунії приділялась менш значна, де винятком є праці доктора історичних наук, професора Миколи Ляховича, що знайшли свою систематизацію у його науковій монографії з історії робітничого руху в Румунії⁷. Додатковим фактором, що обмежував звернення тогочасних істориків до вивчення минулого Румунії виступала румунська мова, яку більшість із них не знала належним чином і не приділяла уваги її вивченню.

Певну активізацію досліджень з історії Румунії та українсько-румунських взаємин варто пов'язати з періодом перебудови, наростання кризи та врешті розпадом радянської державності. Саме тоді ключовими сюжетами стають зовнішня політика СРСР та Румунії, де центральне місце посідає осмислення подій 28 червня 1940 року, впливу на них таємної дипломатії керівництва СРСР та значення цих процесів для історії сучасної України, що відновлювала свій суверенітет, та становлення її відносин із Румунією. Ці процеси відбувались досить болісно і напружено. Адже, осмислення зовнішньої політики СРСР як агресивної та загарбницької, а секретних домовленостей між керівництвом Кремля та Третього Рейху як основи для територіальних розширень Союзу у період з 1939 по 1940 рік могли поставити під сумнів територіальну цілісність і недоторканість кордонів України.

В цих дискусіях найактивніше брали участь такі дослідники як Олександр Масан, Сергій Гакман, Ігор Буркут, зокрема на сторінках новоствореного «Буковинського журналу». Українські історики прагли довести, що існуючі між Україною та Румунією кордони встановлені у наслідок повоєнного мирного врегулювання, закріплені цілою системою міжнародних правових актів, у тому числі Гельсінськими Угодами, які визнані й Румунією і вже тому не підлягають запереченню та перегляду. Румунські історики та політики, які звертались до цієї проблеми, дотримувались переважно протилежної точки зору і намагались довести виключні права Румунії на історичні території Буковини та Бессарабії. Несумісність цих позицій призводила до наростаючої конфронтації у підходах українських і румунських дослідників, яка почала формуватись у цей період, але тривала і упродовж значної частини 1990-х років. У перебіг наукових дискусій активно втручався політичний фактор, в тому числі поява відвертих ревізіоністських настроїв у вищому політичному істеблшменті Румунії після повалення режиму Н. Чаушеску, формування іредентистських настроїв серед певних прошарків румунського населення Чернівецької області, намагання з їх боку заперечити обґрунтованість її

входження до складу України. Ці зусилля набули особливої системності напередодні проголошення Україною державної незалежності 24 серпня 1991 року та підготовки й проведення референдуму 1 грудня того ж року. Такі явища накладали додатковий тягар на становлення міждержавних відносин між Україною та Румунією, ускладнювали формування добросусідських відносин поміж країнами, негативно впливали на образ українців у Румунії та румун в Україні.

II. Наукові дослідження в період незалежності: формування нових підходів та тематичних пріоритетів. Становлення нової незалежної держави Україна відбувалось складно та болісно для її громадян. Нелегко формувались і міждержавні відносини України зі своїми сусідами. Звичайно, головною зовнішньою проблемою для новопосталої держави стали стосунки з Росією, але після них, за рівнем напруженості та конфронтаційності, друге місце посідали відносини з Румунією. Це чималою мірою визначало напрям досліджень з її історії та політики на історичному факультеті ЧНУ. У цей же час сам факультет проходив через пошуки свого місця в новій суспільно-політичній та економічній ситуації, що стрімко змінювалась. В таких умовах відбувалася поступова відмова від попереднього радянського канону історичних досліджень, суттєво оновлювалась проблематика наукових розробок, розширювався їх діапазон, значно зростала академічна свобода, а, відповідно, й плюралізм підходів і авторських оцінок щодо явищ і процесів, які вивчались науковцями.

Традиційно значне місце у тематиці досліджень науковців факультету займала регіональна проблематика, вивчення історії національного руху на Буковині, її зв'язків з іншими регіонами України, дослідження місця українського питання в європейській та світовій політиці тощо. У рамках цих пошуків варто відзначити праці Олександра Добржанського⁸, Юрія Макара⁹, Ігоря Жалоби, Володимира Фісанова, Ганни Скорейко¹⁰, Сергія Попика¹¹ та інших істориків факультету. Відзначимо, що в їх працях румунська проблематика не була головною, а ставала свого роду наслідком і певним доповненням їх звернення до тих тем, які вони опрацьовували, зокрема й в полеміці з представниками румунської історичної науки минулого та тогочасного періодів.

В рамках цих пошуків відбувалось переосмислення таких сюжетів крайової історії, як Буковинське віче 3 листопада 1918 року, зміст та політико-правовий характер врегулювання після I Світової війни, характер та еволюція політичного режиму та становище буковинського населення різного етнонаціонального походження під час входження краю до складу королівської Румунії, обґрунтованість та наслідки входження території Північної Буковини та Бессарабії до складу СРСР тощо¹². Ці зусилля поєднували коло дослідників різних генерацій, насамперед проф. Василя Ботушанського¹³, Любомира Михайлини¹⁴, Ігоря Буркута¹⁵, Сергія

Пивоварова¹⁶, Ігоря Піддубного¹⁷, певною мірою Сергія Попика та деяких інших.

Навколо цих питань почало поступово формуватись і коло істориків, які приділяли значну, якщо не пріоритетну увагу румунській проблематиці, радянсько-румунським та українсько-румунським взаєминам. Серед них варто відзначити науковий доробок Сергія Гакмана¹⁸ та інших науковців¹⁹.

Важливим, хоча й не негайним за своїм впливом чинником подальшого розвитку студій з історії та політики Румунії, взаємин із нею України, стали внутрішні трансформації історичного факультету, які через період жвавих дискусій та пошуків нових спеціальностей призвели до відкриття на факультеті нових напрямків і спеціальностей підготовки сучасних фахівців. Першою була відкрита кафедра політології та соціології (з 2006 року – кафедра політології та державного управління), наступною кафедра міжнародних відносин і нарешті, кафедра міжнародної інформації та сучасних іноземних мов. Відкриття трьох кафедр, що представляли різні галузі політичної науки, в якому значну роль зіграв тогочасний декан факультету проф. Юрій Макар, суттєво змінило напрямки наукових досліджень на факультеті, додало їм нового тематичного спрямування та розширило їх теоретико-методологічні основи.

Цей же період інституційної трансформації факультету співпав із поступовою нормалізацією українсько-румунських взаємин, правову основу якій заклали міждержавний Договір 1997 року та низка наступних договорів та угод, підписаних і ратифікованих Україною та Румунією. Визначеність і реалізація євроатлантичного та євроінтеграційного курсу Румунії вимагали від її керівництва перегляду своїх попередніх ревізійоністських позицій щодо України та відмови від висунення щодо неї територіальних претензій та висловлення на офіційному рівні сумнівів щодо непорушності існуючих міждержавних кордонів. Ця поступова європеїзація двосторонніх стосунків наклала позитивний відбиток і на стан міжетнічних взаємин у Чернівецькій області та інших областях, де компактно проживають представники румунської громади України (Закарпатська та Одеська області), що додаткового сприяло зняттю політичної напруженості у цих регіонах.

Відповідно до цих позитивних зрушень змінювалась і тематика історичних та політичних досліджень. Тепер уже представники політичної науки почали активно засвоювати царину актуальних досліджень сучасної Румунії, її внутрішньої та зовнішньої політики, українсько-румунських стосунків. Значна увага поріч із цими пошуками, приділялась на факультеті вивченню етнічних питань, зокрема Г.К. Кожолянко²⁰ та А.А. Мойсеєм²¹, етнонаціональним відносинам та їх місцю в внутрішній та зовнішній політиці України та Румунії, в системі транскордонної співпраці, розвитку євро-регіонального співробітництва. Ці сюжети опрацьовували дослідники Анатолій Круглашов²², Во-

лодимир Фісанов, Сергій Гакман, Наталія Ротар²³, Віра Бурдяк²⁴, Юрій Юрійчук²⁵, Наталя Нечаєва²⁶, Павло Молочко та деякі інші колеги.

За останнє десятиріччя на факультеті було підготовлено та захищено декілька дисертацій з румунської проблематики та дотичної до неї. Це кандидатська дисертація Віктора Петрова щодо регіональної політики Румунії²⁷, Максима Петрова²⁸, присвячена вивченню іміджу українців в Румунії, Любові Мельничук (Сарафінчан)²⁹, в якій вивчались політико-правові засади інтеграції Румунії до ЄС, а також Маріна Германа³⁰, де у порівняльному контексті проаналізовано теоретичні аспекти використання концепцій соціального капіталу у дослідженні трансформаційних та інтеграційних процесів у Румунії та Україні.

Останнім часом інтерес науковців до дослідження проблем історії та політики Румунія (та Молдови) продовжує зростати. Важливо, що все більш помітною стає наукова співпраця дослідників факультету із своїми румунськими колегами, перш за все, з університетами в Сучаві, Яссах, Орадї, та в інших наукових центрах Румунії та Молдови. Як правило, ця співпраця спирається на партнерські угоди між ЧНУ та відповідними зарубіжними університетами, а також усе більше спрямовується на використання ресурсів міжнародних програм, перш за все фінансованих ЄС, таких як, наприклад, ГЕМПУС, Еразмус, Еразмус + та інших. Остання обставина помітно сприяє подоланню негативних наслідків хронічного дефіциту матеріальних ресурсів, притаманних сучасному стану існування вітчизняної науки.

III. Спроби інституціоналізації румунських та молдовських студій в університеті. Помітний науковий інтерес до дослідження сусідньої країни, з якою Україна поділяє спільний кордон, значна частина котрого проходить територією Чернівецької області, не міг не зумовити певні цілеспрямовані зусилля щодо розвитку цього напрямку науково-теоретичних та прикладних досліджень. Цей інтерес відбивався на спробах із інституціоналізації відповідного напрямку діяльності в університеті. Особливо відчутною така потреба стала з закриттям Чернівецького відділення Інституту світової економіки та міжнародних відносин НАН України (останній завідувач – к.і.н. Сергій Григоршин). Якраз це відділення приділяло основну увагу дослідженню історії та політики балканських країн і Румунії. Але з його ліквідацією постала не лише інституційна, але й науково-експертна лакуна, яку не вдалось заповнити упродовж наступних років.

Певною, хоча й далеко не повною компенсацією такої інституційної втрати виступила регулярна міжнародна наукова конференція «Україна-Румунія-Молдова: історичні, політичні та культурні аспекти взаємин у сучасному європейському контексті». Ідея її проведення в ЧНУ належить автору статті. Вона народилась під час перебування як візитуючого професора у Університеті Аль-

берти (Едмонтон, Канада), де знайшла підтримку з боку Канадського Інституту українських студій (КІУС). Тоді обов'язки його директора виконував проф. Франк Сисин, який підтримав цю ідею. Підтримали цю пропозицію і тогочасні декан факультету Ю.І. Макар та ректор ЧНУ проф. Степан Костишин. Починаючи з 2001 року, з періодичністю раз на три роки, на базі факультету історії, політології та міжнародних відносин регулярно проводилась ця конференція. За її результатами видавались спершу Матеріали конференції³¹, а потім – Збірники наукових праць³², підготовлені на основні доповідей, виголошених на конференції її учасниками. Всі вони виходили українською мовою з резюме та передмовами англійською та румунською мовами. Співорганізаторами доволі масштабної конференції виступали Буковинський політологічний центр, Чернівецька міська та обласна Ради. Достойні матеріальні умови для проведення конференції забезпечувало Представництво Фонду імені Фрідріха Еберта в Україні, а якісне видання їх результатів – КІУС. На жаль, поки що вийшла з графіка п'ята конференція, оскільки фінансова та політична криза в Україні зробила проблематичним її проведення на попередньому високому рівні.

Значний внесок у проведення конференцій, семінарів та симпозіумів, які безпосередньо або певною мірою торкались румунської тематики, було зроблено з боку учасників Чернівецького міського об'єднання «Буковинський політологічний центр», який почав діяти з 1996 року, а формально був зареєстрований у грудні 1997 році. Через те, що більшість його членів становили науковці факультету, значна кількість цих заходів проходили на факультеті та спільно з ним. Деканат факультету, який з 2003 року очолює проф. Олександр Добрянський, надав належне сприяння цим заходам. Серед цих заходів заслуговує на окрему згадку міжнародна наукова конференція «Етнічні взаємини на території Єврорегіону «Верхній Прут», «Єврорегіони: потенціал міжетнічної гармонізації»³³ та деякі інші.

Нові можливості для проведення наукових досліджень, апробації їх результатів, розгортання дослідницьких проектів відкрилися у ЧНУ зі створенням Науково-дослідницького інституту європейської інтеграції та регіональних досліджень з 2011 року (директор – проф. А. Круглашов, заступник директора по науковій роботі – проф. Наталія Ротар). У структурі Інституту було сформовано Відділ дослідження країн Південно-Східної Європи, очолюваний проф. Вірою Бурдяк. Вона підготувала у співавторстві монографію, присвячену вивченню проблем громадянського суспільства у країнах регіону, в тому числі Румунії (автор відповідного розділу Марін Герман). Інститут також започаткував видання Щорічника «Регіоналістика та інтеграція», перший том якого вийшов друком у університетському видавництві «Рута»³⁴, а другий перебуває у роботі. Надійним партнером Інституту

в Румунії став Інститут єврорегіональних досліджень Університету Орадя, який реалізовував значний міжнародний проект з дослідження кордонів ЄС у рамках Програми імені Жана Моне за партнерством із Інститутом. З ним здійснено численні обміни делегаціями для участі у різнопланових міжнародних наукових конференціях як в Орадї, так і у Чернівцях. В останніх брали участь чимало науковців факультету.

Нарешті, вже у поточному 2015 році на факультеті було відкрито Центр румунських студій, який очолює к.політ.н. Любов Мельничук, що відкриває нові перспективи розгортання та координації роботи з досліджень історії та політики Румунії, її зв'язків із Україною та іншими державами регіону та Європи. Як можна побачити, інституціалізація румунських студій у ЧНУ відбувалась хоча й дещо повільно, але неухильно, і перейшла на якісно новий рівень, коли цими питаннями займаються, окрім окремих кафедр та факультету історії, політології та міжнародних відносин у цілому, ще й НДІ європейської інтеграції та регіональних досліджень, а також новоутворений Центр румунських студій. Правда, такий поліцентризм та інституційна поліморфність несуть не лише переваги та відповідну творчу конкуренцію, але й породжують проблеми дублювання наукових розробок і належної координації дослідницьких і організаційних зусиль вищезгаданих структур у масштабах університету.

Висновки. Розглянувши у вимушено стислій формі історію становлення та сучасні тенденції розвитку румунських досліджень, вивчення минулого та сучасного стану українсько-румунських взаємин, можна зробити наступні висновки та узагальнення. По-перше, не буде надмірно сміливим твердження, що в Україні не приділяється пріоритетна увага дослідженням історії та політики Румунії на загальнонаціональному рівні, цей напрямок досліджень поки що залишається недооціненим центральними органами державної влади та академічними інституціями. По-друге, на роль провідного, найбільш активного та продуктивного центру дослідження Румунії та її зв'язків з Україною вийшов саме Чернівецький національний університету імені Юрія Федьковича, що робить йому честь. Але враховуючи його сумарний матеріально-технічний та кадровий потенціал, він ще не в змозі радикально змінити становища, констатованого у попередньому висновку. По-третє, провідним осередком досліджень у цьому напрямку слід визнати саме факультет історії, політології та міжнародних відносин ЧНУ, де склались певні академічні традиції та колектив науковців, які пов'язують свою творчу діяльність із румунськими студіями й суміжними з ними науковими проблемами. По-четверте, значну роль у розвитку даного напрямку досліджень, його апробації та відповідному оприлюдненню їх результатів приділяють такі структури як НУО «Буковинський політологічний центр», НДІ європейської інтеграції та регіо-

нальних досліджень, а тепер і Центр румунських студій ЧНУ. По-п'яте, суттєво зростає тематичний діапазон наукових досліджень і останніми роками відносно більшу динаміку розвитку демонструють саме політологічні дослідження. По-шосте, стає розмаїтою та інтенсифікується наукова співпраця чернівецьких істориків і політологів із їх румунськими та молдавськими колегами, збільшується різноплановість, інтенсивність та продуктивність цих зв'язків, що сприяє оздоровленню атмосфери в самому науково-освітнянському та експертному середовищі обох країн та поступовому подоланню тієї спадщини недовіри, яка, на жаль, була сформована на початку 90-х рр. минулого сторіччя. По-сьоме, для подальшого успішного розвитку румунських студій, досліджень українсько-румунських взаємин потрібна цілеспрямована підтримка з боку української держави, в тому числі, своєчасні управлінські рішення щодо розвитку їх інституційної та кадрової спроможності, забезпечення актуальних досліджень і публікацій належним фінансуванням, просування вітчизняного наукового продукту в Румунії та Молдові, а також в інших країнах Європи та світу. Нарешті, першочерговим завданням, на наш погляд, для чернівецьких зокрема і вітчизняних в цілому істориків та політологів має стати створення таких колективних праць, як, наприклад, «Історія Румунії», «Політична система сучасної Румунії», «Зовнішня політика Румунії» тощо.

¹ Михайлина Л.П. Славянские древности Верхнего VIII – X вв.: Автореф. ... канд.ист.наук: 07.00.06 / Ин-т археологии АН УССР. – К., 1984. – 20 с.

² Буковина – споконвічна українська земля. –К., Знання, 1980 – 48 с.

³ Ботушанський В.М. О культурних взаємозв'язках Северної Буковини с Россией и Надднепрянской Украиной в 70 – 90-ые годы XIX в. // Вопросы истории СССР: Республиканский междувед. Научный сборник. – Харьков: Основа, 1990. – Вып. 35. – С. 111 – 119; Гриценко І.А. Економичні зв'язки Північної Буковини з Росією і Наддніпрянською Україною в XIX – на початку XX ст. – Львів: Вища школа, 1980 – 168 с.

⁴ Ботушанський В.М. Аграрные отношения на Буковине в начале XX века (1900 – 1914 гг.): Автореф. Дисс. ... канд.ист.наук: 07.00.02 / Ин-т истории АН УССР. – К., 1973. – 37 с.

⁵ Литвинов В.К. Революційний рух на Буковині в період світової економічної кризи (1929 – 1933 рр.) // Український історичний журнал. – 1959. – № 4. – С. 70 – 80

⁶ Кожолянко Г.К. Социально-экономическое развитие и классовая борьба украинцев Северной Буковины конце XVIII – первой половине XIX вв.: Автор. дисс. ... канд.ист.наук: 07.00.02 / Ин-т истории АН УССР. – К., 1979. – 16 с.

⁷ Ляхович Н.В. Борьба пролетариата Румынии против наступления капитала и реакции на жиз-

нений рівень и демократические права трудящихся в годы мирового экономического кризиса. – Черновцы: ЧГУ, 1985. – 438 с.

⁸ Добржанський О.В. Національний рух українців Буковини другої половини ХІХ – початку ХХ ст.. – Чернівці: Золоті литаври, 1999. – 547 с.: Його ж. Чисельність українського та румунського населення Буковини за статистикою ХІХ – початку ХХ ст. // Український історичний журнал. – 1998. – № 6. – С. 37 – 46 та інші

⁹ Макар Ю. І. Зовнішня політика України: наміри та реалії // Україна–Європа–Світ: Збірник наукових праць, 2008. – Випуск 1. – С. 189 – 198

¹⁰ Скорейко Г.М. До питання політизації української та румунської еліти на Буковині у ХІХ ст. // Науковий вісник Чернівецького уні-верситету. Історія, Політичні науки. Міжнародні відносини. – Чернівці: Рута, 2005. – С. 117 – 127

¹¹ Попик С. Буковинська модель транскордонного партнерства: реалії та проблеми взаємин // Транскордонне співробітництво у поліетнічних регіонах Східної Європи: Матеріали наукового симпозиуму 16 – 17 червня 1999 року. – Чернівці: Золоті литаври, 1999. – С. 125 – 127

¹² Буковина в контексті європейських міжнародних відносин (з давніх часів до середини ХХ ст.. – Чернівці, 2005. – 744 с.

¹³ Буковина. Історичний нарис / За ред. В.М. Ботушанського. – Чернівці: Зелена Буковина, 1998. – 416 с.

¹⁴ Михайлина Л.П. Населення Верхнього Понуття УПІ – Х ст. . – Чернівці: Рута, 1997. – 144 с.

¹⁵ Буркут І. Політичні процеси: історія, міфи, реальність (погляд з регіону). – Чернівці: Видавництво «Прут», 2005. – 572 с.

¹⁶ Пивоваров С.В. Історичний розвиток населення межиріччя Верхнього Пруту та Середнього Дністра в ХІ – першій половині ХІІІ ст.: Автореф.дис. ... д-ра іст.наук: 07.00.01 / Чернів. Нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці, 2007. – 32 с.

¹⁷ Піддубний І.А. Суспільно-політичне та культурне життя українців Буковини міжвоєнного періоду (1918 – 1940 рр.): Автореф.дис. ... канд.іст.наук: 07.00.01 / Чернів.держ.ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці, 1996. – 18 с.

¹⁸ Гакман С.М. Проблема Бессарабії та Буковини у контексті радянсько-румунських міждержавних відносин. 1917 – 1940 рр.: Автор.дис. ... канд.іст.наук: 07.00.02 / Чернів.нац.ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці, 2001. – 20 с. : Його ж. Бессарабія та Буковина між миром і війною (Питання Буковини та Бессарабії в міжнародних відносинах, 1917 – 1940 рр.) : Монографія. – Чернівці, Зелена Буковина, 2009. – 208 с.

¹⁹ Руснак О.В. Соціально-економічний розвиток Північної Буковини і Хотинщини у 1918 – 1940 рр.: Автореф.дис. ... канд.іст.наук: 07.00.01 / Чернів.нац.ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці, 2010. – 20 с.

²⁰ Кожолянко Г.К. Народні театральні вистави в новорічній обрядовості румунів Буковини: Збірник наукових праць. Календарна обрядовість у життєдіяльності етносу. – Одеса, 2011. – С. 161 – 165.

²¹ Мойсей А.А. Сімон Флоря Маріан – етнограф Буковини. – Чернівці: Рута, 2003. – 160 с., Його ж. Румунські дослідники традиційної культури і побуту населення Буковини другої половини ХІХ – початку ХХ ст.: Автореф.дис. ...канд.іст.наук: 07.00.05 / Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаніка. – Івано-Франківськ, 2005. – 20 с.

²² Kruglashov A. Troublesome neighborhood: Ukraine and Romania relationships // New Ukraine. A Journal of History and Politics. – 2011. – N 11. – p. 114 – 125.

²³ Ротар Н.Ю. Єврорегіональна політика України в контексті в сучасних цивілізаційних процесів // Сучасна українська політика. Спецвипуск. Україна як суб'єкт сучасних цивілізаційних процесів. – К.: Фенікс, 2011. – С. 112 – 121

²⁴ Бурдяк В. Регіональні особливості становлення громадянського суспільства в постсоціалістичних країнах Центрально-Східної Європи // Політологічні та соціологічні студії. Збірник наукових праць. – Т. ІХ. – Чернівці: Букрек, 2010. – С. 280 – 292.

²⁵ Юрійчук Ю. Питання Буковини в українсько-румунських відносинах // Politicki Vedy. – Bratislava, 2000/ – № 1. – s. 120 – 128

²⁶ Nechaeva-Yuriyuchuk Nataliia. National Development beyond the Nation-State: Problems and Prospects // Ethnicity, Confession and Intercultural Dialogue at the European Union Eastern Border, edited by Mircea Brie, Ioan Horga, Sorin Sipos, Supplement of Eurolimes, 2011, p. 436 – 444

²⁷ Петров В.О. Політика Румунії в Чорноморському регіоні: Автореф.дис. ... канд.політ.наук: 23.00.04 / Чернів.нац.ун-т ім. Ю.Федьковича. – Чернівці, 2005. – 20 с.

²⁸ Петров М.В. Процес формування іміджу України в медійному просторі сучасної Румунії: Автореф. дис. ... канд.політ.наук: 23.00.04 / Чернів. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича. – Чернівці, 2011. – 20 с.

²⁹ Мельничук Л. Н. Особливості договору про вступ Румунії та Болгарії до Європейського союзу // Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін, 2014. – Вип. 466.

³⁰ Герман М.В. Теорії соціального капіталу у дослідженнях євроінтеграційних процесів постсоціалістичних суспільств (на прикладі України та Румунії) [Текст] : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.01 / Герман Марін Георгійович ; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці, 2014. – 20 с.

³¹ Україна-Румунія-Молдова: історичні, політичні та культурні аспекти взаємин: Матеріали міжнародної наукової конференції (16-17 травня

2001 р.) / Буковинський політологічний центр. – Чернівці: Букрек, 2002 – 512 с.

³² Україна-Румунія-Молдова: історичні, політичні та культурні аспекти взаємин у контексті сучасних європейських процесів: Збірник наукових праць / Буковинський політологічний центр. Під загальною редакцією А.М. Круглашова – Чернівці: Видавничий дім "Букрек", 2006 – 430 с.; Україна-Румунія-Молдова: історичні, політичні та культурні аспекти взаємин у контексті сучасних

європейських процесів: Збірник наукових праць / Буковинський політологічний центр. Під загальною редакцією А.М. Круглашова – Чернівці: Букрек, 2009. – Т. III. – 480 с.

³³ Євро регіони: потенціал міжетнічної гармонізації / Під редакцією А. Круглашова. – Чернівці: Букрек, 2004. – 256 с.

³⁴ Регіоналізм та інтеграція: Науковий щорічник. – Чернівці: Рута, 2014. – 311 с.

УДК: 378.147:364-787.82

© *Богдан Андрусишин, Ірина Ковчина*
(м. Київ)

РЕГІОНАЛЬНИЙ ДОСВІД НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЗАХИСТУ ПРАВ ОСОБИ

У статті пропонується досвід м. Києва з підготовки студентів – майбутніх учителів загальноосвітніх шкіл – до захисту прав особи в умовах сучасного суспільства. Автори підкреслюють важливість викладання дисципліни «Основи соціально-правового захисту особистості» у вищих навчальних закладах. Така інтегрована дисципліна дає змогу навчити студентів захисту прав особи та підкреслити важливість виконання кожним громадянином свого обов'язку. Зокрема, розглядаються права дітей-сиріт та дітей-біженців, наголошується на тому, що батьки відповідають за розвиток дитини.

Ключові слова: досвід, навчання, студент, захист прав, дитина.

Bogdan Andrusishin, Iryna Kovchina. Regional experience of training students on human rights protection. The article talks about the experience of Kyiv in preparation of students – future teachers of secondary schools – to protect the rights of the individual in modern society. The authors emphasize the importance of teaching "Fundamentals of social and legal protection of personality" in higher education facilities. " This integrated discipline allows students to train protection of individual rights and to emphasize the importance of every citizen his duty. In particular, considered the rights of orphans and refugee children, noted that parents are responsible for the development of the child.

Keywords: experience, education, student, protection of child.

Bogdan Andrusyshyn, Iryna Kovchyva. Experiența regională în predarea pentru studenți a protecției drepturilor individuale. În articol se apelează la experiența instituțiilor de învățământ din orașul Kiev în domeniul pregătirii studenților – viitorii profesori în școlile medii – la capitolul respectarea drepturilor individului în societatea modernă. Autorii subliniază importanța predării în instituțiile de învățământ superior a cursului "Bazele protecției sociale și drepturile personale". Acest curs integrat permite elevilor să însușească protecția drepturilor individuale și să-și îndeplinească datoria de cetățeni. În special, se menționează necesitatea de protejare și respectare a drepturilor copiilor orfani și a

copiilor refugiați, se subliniază că părinții sunt responsabili pentru dezvoltarea copiilor.

Cuvinte cheie: experiență, educație, student, protecția drepturilor copilului.

На сьогодні в Україні як державі, що здійснює правові та освітні реформи, є необхідним висвітлення, обговорення та запровадження регіонального досвіду навчання студентів із захисту прав особи. Саме з такою проблемою стикаються всі громадяни країни, порушуючи як свої, так і чужі права. Але часто буває й так, що не виконуються власні обов'язки, які є антиподом прав. Тому навчання студентів вищих навчальних закладів України захисту прав особи є нині актуальною темою.

У даній праці ми хочемо репрезентувати регіональний досвід навчання студентів захисту прав особи, який реалізується в Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова.

Даним питанням в Україні займаються Б.І. Андрусишин, І.М. Ковчина, Н.Г. Ничкало, М.В. Панченко та інші.

Вкажемо, що починаючи з першого курсу, у ході викладання дисципліни «Основи соціально-правового захисту особистості», нами підкреслюється: здійснювана у нашій країні модернізація соціального захисту вносить багато нового у сферу правового регулювання соціального забезпечення населення. По суті будується нова система соціального захисту, яка отримала своє законодавче обґрунтування в Основному Законі України – Конституції, зокрема у Статті 46 закріплено право громадян на соціальний захист. За своїм змістом ця стаття включає у себе «соціальне забезпечення», тобто «соціальний захист» – більш широке поняття. І у юридичній науці, і у педагогічній поняття «соціальний захист» та «захист дитинства» поки що не визначені.

Студенти привчаються, що захист дитинства є одним із стратегічних загальнонаціональних пріоритетів державної політики багатьох країн світу. Термін «соціальний захист» відноситься до функції держави, що означає турботу про матеріальне забезпечення непрацездатних громадян, тобто дітей, інвалідів, людей похилого віку.